

Zajęcia #2

Patron zajęć #2

буква Б

idiom #2

бабушкины сказки

Akcent i rytmika słowa rosyjskiego ■ Redukcja samogłosek **o** i **a** (аканье)

Akcent i rytmika słowa rosyjskiego

W przeciwieństwie do języka polskiego, w którym przeważa akcent paroksytoniczny, w języku rosyjskim nie ma akcentu stałego. Akcent jest ruchomy, co oznacza, że podczas nauki należy zachować czujność i śledzić, czy pada on na końcu wyrazu, w środku, czy na początku. Kiedy poznajemy nowe słowa, powinniśmy od razu zapamiętać właściwy akcent, podobnie jak ucząc się niemieckiego musimy zapamiętać rodzajniki *der / die / das* do każdego rzeczownika. Akcent w języku rosyjskim odgrywa dużą rolę, ponieważ wpływa nie tylko na wymowę, ale również na znaczenie wyrazu czy rozróżnienie form gramatycznych.

Aby przywyknąć do tego, że akcent może padać na dowolną sylabę (nie tylko na przedostatnią), należy pracować nad rytmiką słowa.

Ćwiczenie na start

Przeczytaj na głos modele rytmiczne wyrazów, przedłużając wyraźnie tę sylabę, która jest akcentowana.

↓ — TA - TA	↓ — — — — TA - TA - TA - TA	↓ — — — — — TA - TA - TA - TA - TA
— — ↓ TA - TA	— — — — ↓ TA - TA - TA - TA	— — — — — ↓ TA - TA - TA - TA - TA
↓ — — — TA - TA - TA	— — — — ↓ TA - TA - TA - TA	— — — — — ↓ TA - TA - TA - TA - TA
— — — — ↓ TA - TA - TA	— — — — — ↓ TA - TA - TA - TA - TA	— — — — — ↓ TA - TA - TA - TA - TA
— — — — ↓ TA - TA - TA		

Dopasuj słowa dwu-
wym akcentem:

Смартфóн (smart-
Интернét (Internet
ерундá (bzdura), л
(nauka), трамвáй (t
автóбус (autobus),

R
Jednym z podstawow
redukcja samogłosek.
czyli wyróżnianiem s
zowanym poprzez pr
wyrazów sylaby akcen
слог). Brzmienie sam
wanej, czyli w tzw. sil
tzw. słabej pozycji (сл
Zasadnicze znacze

względem akcentu. Na
W sylabach tych moż
gości samogłoski) i jak
i sposobu artykulacji d
Występujące w języ
o i a nazywa się akaniem
samo - mają one identy
cji samogłoski o i a nie u

Ćwiczenie 1.

Porównaj brzmienie n
a w pierwszej sylabie p
że w sylabie nieakcentow
krótkie a. Słuchaj i powt

водá (woda)
кошмáр (koszmar)
горá (góra)
пока́ (na razie)
ногá (noga)
гроза́ (burza)

Dopasuj słowa dwu- i trzysylabowe do modeli rytmicznych. Przeczytaj z właściwym akcentem:

Смартфóн (smartfon), метрó (metro), абсúрд (absurd), дурáк (głupiec), Интернét (Internet), напримéр (na przykład), урóд (pokraka), кúрица (kura), ерундá (bzdura), мóда (moda), гранíца (granica), вагóн (wagon), нау́ка (nauka), трамва́й (tramwaj), ма́ма (mama), рáзум (rozum), сынóк (synek), автобúс (autobus), батóн (baton), му́зыка (muzyka).

Redukcja samogłosek o i a (аканье)

Jednym z podstawowych zjawisk w systemie fonetycznym języka rosyjskiego jest redukcja samogłosek. Zjawisko to wiąże się nierozdzielnie z akcentem wyrazowym, czyli wyróżnianiem spośród innych sylab określonej sylaby danego wyrazu, realizowanym poprzez przedłużenie czasu trwania tej sylaby. Mamy zatem w obrębie wyrazów sylaby akcentowane (удáрный слог), oraz nieakcentowane (безудáрный слог). Brzmienie samogłoski zależy od tego, czy znajduje się w sylabie akcentowanej, czyli w tzw. silnej pozycji (сильная позиция), czy nieakcentowanej, czyli tzw. słabej pozycji (слабая позиция).

Zasadnicze znaczenie ma też miejsce danej sylaby nieakcentowanej w wyrazie względem akcentu. Należy zatem wyróżnić sylabę przedakcentową i poakcentową. W sylabach tych może dochodzić właśnie do redukcji ilościowej (skrócenie długości samogłoski) i jakościowej (zmiana brzmieniowych właściwości oraz miejsca i sposobu artykulacji danej głoski).

Występujące w języku rosyjskim zjawisko nierozróżniania w wymowie głosek o i a nazywa się akaniem (аканье). Innymi słowy, obie samogłoski wymawiamy tak samo – mają one identyczne brzmienie w sylabach nieakcentowanych. W silnej pozycji samogłoski o i a nie ulegają redukcji i zachowują swoje właściwe, pełne brzmienie.

Ćwiczenie 1.

Porównaj brzmienie nieakcentowanego o z brzmieniem nieakcentowanego a w pierwszej sylabie przed akcentem, po spółgłoskach twardych. Zwróć uwagę, że w sylabie nieakcentowanej samogłoska o ulega redukcji i wymawiana jest jako krótkie a. Słuchaj i powtarzaj za lektorem.

водá (woda)
кошмáр (koszmar)
горá (góra)
пока́ (na razie)
нога́ (noga)
гроза́ (burza)

базáр (bazar, targ)
запа́с (zapas)
пара́д (parada)
самá (sama)
Казáнь (Kazań)
братáн (1. brat, brachol 2. ziomek)

доска́ (1. deska 2. tablica)
тропа́ (ścieżka)
коса́ (1. warkocz 2. kosa)

барáн (baran)
стакáн (szklanka)
странá (państwo)

Ćwiczenie 2.

Porównaj brzmienie nieakcentowanego **o** z brzmieniem nieakcentowanego **a** w pierwszej sylabie, czyli w nagłosie wyrazu (абсолютное начало слова). Zwróć uwagę, że samogłoska **o** ulega redukcji i wymawiana jest jako krótkie **a**. Słuchaj i powtarzaj za lektorem.

она́ (ona)	акка́унт (konto)
одна́ (jedna)	азáрт (hazard)
отка́з (odmowa)	ара́б (Arab)
орга́н (organy)	абза́ц (akapit)
обма́н (oszustwo)	абсу́рд (absurd)

☛ Zwróć uwagę, że przyimek, jako niesamodzielna część mowy, najczęściej (choć nie zawsze) nie ma własnego akcentu, lecz tworzy całość akcentową z wyrazem, który poprzedza. W niżej wymienionych przykładach głoska **o** wymawiana jest również jako **a**. Przeczytaj wyrażenia przyimkowe, akcentując zaimki:

о_на́с (o nas)	от_на́с (od nas)
о_ва́с (o was)	от_ва́с (od was)
о_ни́х (o nich)	от_ни́х (od nich)
о_то́м о_це́м (o tym i owym)	об_э́том (o tym)

Więcej uwagi poświęcimy temu zagadnieniu na zajęciach #13 i #21.

☛ W poniższym zestawieniu zilustrowano wszystkie możliwe brzmienia samogłosek **o** i **a**, uzależnione od pozycji w wyrazie (słabej lub silnej). Wymowa **o** i **a** w sylabach po akcencie i w sylabach niebezpośrednio przedakcentowych różni się znacząco od opisanych głosek w ćwiczeniach 1 i 2, co widać w transkrypcji fonetycznej. Jest to tzw. głoska *szwa* (шва) – samogłoska krótka, silnie zredukowana, o brzmieniu pomiędzy [a/y/e], spotykana także w języku angielskim, np. w słowie *Boston* [bɒstən].

Wymowa samogłosek a i o w zależności od pozycji w wyrazie					
	w nagłosie	w sylabach niebezpośrednio przedakcentowych	w sylabie bezpośrednio przedakcentowej	w sylabie akcentowanej	w sylabach poakcentowych
a	[a]	[ə]	[a]	[ā]	[ə]
o	[a]	[ə]	[a]	[ō]	[ə]

Można zauważyć, że **o** i **a** są redukowane

Ćwiczenie 3.

Zwróć uwagę na redukcję samogłoski **o** w sylabie akcentowanej

↓
— — —
пáспорт (paszport)
э́тот го́род (to miasto)
а́втор (autor)
го́лос (głos)
со́рок (czterdzieść)
му́сор (1. śmieć)
до́ктор (1. doktor)
у́тром (rano, rano)
са́хар (cukier)
за́пад (zachód)
ме́тод (metoda)

Ćwiczenie 4.

Zwróć uwagę na redukcję samogłoski **o** w sylabie akcentowanej. Słuchaj

↓
— — —
хорошо́ (dobrze)
молоко́ (mleko)
шоколад (czekolada)
порошок (proszek)
догово́р (umowa)
сторонá (strona)
разгово́р (rozmowa)
огоро́д (ogród)
докторá (lekarze, doktor)
острова́ (wyspy)
городско́й (miejski)
адвока́т (adwokat)
арома́т (aromat)
борода́ (broda)
апо́строф (apostrof)

Można zauważyć, że w wygłosie wyrazu w otwartej sylabie nieakcentowanej, głoski **o** i **a** są redukowane nieco słabiej. Sylaba otwarta to sylaba kończąca się samogłoską.

Ćwiczenie 3.

Zwróć uwagę na redukcję głosek w sylabach poakcentowych. Strzałką oznaczono sylabę akcentowaną. Słuchaj i powtarzaj za lektorem.

↓ — —	↓ — — —
пáспорт (paszport)	пáспорта (paszportu)
этот гóрод (to miasto)	этoго гóрода (tego miasta)
áвтор (autor)	áвтора (autora)
гóлос (głos)	гóлоса (głosu)
сóрок (czterdzieści)	я́блоко (jabłoko)
мýсор (1. śmieci 2. obraźliwie o policji: „psy”)	бáбочка (1. motyl 2. muszka)
дóктор (1. doktor, lekarz 2. dr hab.)	здóрово (zdrowo)
ýтром (rano, rankiem)	дóрого (drogo)
сáхар (cukier)	зóлото (złoto)
зáпад (zachód)	кóмната (pokój)
мéтод (metoda)	вЫставка (wystawa)

Ćwiczenie 4.

Zwróć uwagę na redukcję głosek w sylabach nieakcentowanych. Strzałką oznaczono sylabę akcentowaną. Słuchaj i powtarzaj za lektorem.

↓ — — —	↓ — — —
хорóшó (dobrze)	подáрок (prezent)
молóкó (mleko)	напíток (napój)
шóколáд (czekolada)	вот этóт! (o ten!)
порóшóк (proszek)	собáка (pies)
дóговóр (umowa)	погóда (pogoda)
сторóнá (strona)	дорóга (droga)
разгóвóр (rozmowa)	рáбóта (praca)
огóрóд (ogród)	корóва (krowa)
докторá (lekarze, doktorzy)	нахóдка (znaleziona rzecz, odkrycie, skarb)
островá (wyspy)	потóмок (potomek)
горóдскóй (miejski)	↓
адвóкáт (adwokat)	— — — —
аромáт (aromat)	водопровóд (wodociąg)
борóдá (broda)	сковорóдá (patelnia)
апóстрóф (apostrof)	

m nieakcentowanego
начáло слóва). Звóрć
яко krótkie a. Słuchaj

nowy, najczęściej (choć
akcentowá z wyrazem,
ska o wymawiana jest
jąc zaimki:

#13 i #21.
żliwe brzmienia samo-
lub silnej). Wymowa
przedakcentowych różni
łać w transkrypcji fone-
ka, silnie zredukowana,
ngielskim, np. w słowie

zycji w wyrazie	
w sylabie centowa- nej	w sylabach poakcento- wych
[ã]	[ə]
[õ]	[ə]

Ćwiczenie 5.

Przeczytaj pary rzeczowników, zwracając uwagę na akcent i znaczenie.

дом (dom) → домá (domy)	ноги (nogi, <i>lm</i>) → ногá (noga)
сорт (rodzaj) → сортá (rodzaje)	осы (osy, <i>lm</i>) → осá (osa)
том (tom) → томá (tomy)	сосны (sosny, <i>lm</i>) → соснá (sosna)
год (rok) → годá (lata)	грозы (burze, <i>lm</i>) → грозá (burza)
поезд (pociąg) → поездá (pociągi)	гóry (góry, <i>lm</i>) → горá (góra)
номер (1. numer 2. pokój w hotelu) → номерá (1. numery 2. pokoje w hotelu)	воды (wody, <i>lm</i>) → водá (woda)

Zadanie domowe

1. Przypisz podane wyrazy do modeli rytmicznych. Przeczytaj słowa, uwzględniając właściwy akcent i zasady redukcji samogłosek.

вы́бор (wybór)	Здорово, брато́к! (Siema, ziomuś!)
помидо́р (pomidor)	Отпа́д! (Czad!)
таба́к (tytoń)	короты́шка (kurdupel)
вы́годно (wygodnie)	борода́ (broda)
вопрóс (pytanie)	отлѐчно (świetnie)
отвѐт (odpowiedź)	охранá (ochrona)
Дóброе ўтро! (Dzień dobry!)	мнóго (dużo)
шампа́нское (szampan)	морóз (mróz)

2. Zapamiętaj wszystkie nowe słowa wraz z właściwym akcentem. Na następnych zajęciach lektor może o nie zapytać.

Zaj

Wymowa rosyjskiej
przede wszystkim o s
od polskiego ł – bez u
miejsca artykulacji. I
końca języka z górnym

Ćwiczenie na start

Wypowiedz wyizolow
postaraj się przeczyta
rosyjskim л.

Siedz

Ćwiczenie 1.

Słuchaj i powtarzaj za

логин (login)
ложка (łyżka)
лодка (łódka)
логика (logika)
лайм (limonka)
ладно (ok)
ланч (lunch)
лак (lakier)
лук (cebula)
лунá (księżyc)
лысы́й (łysy)
онлайн (online)